

EBÛ BEKR B. EZ-ZEKÎ EL-MÛTETABBÎB EL-KONYEVÎ EL-MÛLÂK-KAB BÎ'S-SADR: *Ravzatü'l-küttâb ve Hadikatü'l-elbâb*, be-tashih u tahşiye-i MÎR VEDÛD SEYYÎD YÛNUSÎ, Önsöz : MÎNÛÇEHR MURTAZAVÎ (Dânişgede-i Edebiyat u Ulûm-i İnsânî, Müessese-i Tarihî u Ferheng-i İrânî, İntişarât, şumâre : 13, silsile-i mütûn-i Farisî, şumâre : 2), Tebriz 1970, 464 S. + 46 + yb.

Anadolu Selçukluları hakkında yerli kaynakların azlığı bu devir tarihinin çeşitli yönlerden tam anlamıyla aydınlığa kavuşturulmasında hâlâ büyük bir etki yaptığı meydandadır. Bununla birlikte Merhum Mehmet Fuat Köprülü'nün *Anadolu Selçuklu tarihinin yerli kaynakları* hakkındaki makalesinden¹ sonra birtakım önemli kaynakların yayınlanması² gerçekten mutlu bir sonuç olmuştur. Gerek hususî, gerekse umumî vekayinamelerle diplomatik kaynaklar yanında dinî, fikrî, ekonomik ve hukukî birçok meseleleri kapsayan çeşitli edebî eserlerin tarih araştırmalarında ne derece önem taşıdığı artık uzun yıllar önce anlaşılmış bulunmaktadır³. Bu nitelikte olan eserler, Türk tarihinin çeşitli devirlerini aydınlatması bakımından, çok yararlı sonuçlar doğurmuştur. İşte bu amaçladır ki biz, *Anadolu*'nun çeşitli siyasi, sosyal, ekonomik ve kültür yönlerinden değişik bir durum gösterdiği *Anadolu Selçuklu* devletinin son zamanlarında, Konyalı Ebû Bekr b. ez-Zekî tarafından Şubat 1278 başlarında telif edilen "*Ravzatü'l-küttâb ve Hadikatü'l-elbâb*" adlı müşeat mecmuası üzerinde çalışmalara başlamıştık. Bu husustaki çalışmalarımın epeyce ilerlediği bir sırada, bazı nedenlerle daha başka konular üzerinde çalışmalara giriştiğimden, bu çalışmalara uzun bir süre ara vermiştim. Bununla birlikte bu çalışmalarını ilim âlemine sunmak amacıyla, sözkonusu eserin geniş bir tanıtmasını hazırlayarak 1956 yılında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan "*Tarih Vesikaları*" adlı dergide basılmak üzere, ilgililere vermiştim. Aynı yıl bilimsel çalış-

¹ M. Fuat Köprülü: *Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları*, *Belleten* (1943), VII, 27, s. 379-521.

² Aksaraylı: *Müşâmeretü'l-ahbâr ve Müşâyeretü'l-ahyâr* (Yayınlayan: Osman Turan, Ankara 1944); aynı müell.: *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar* (Ankara 1958); ayn. müell. *Selçuklu Devri Vakfiyeleri I.: Şemseddin Altun-Aba, Vakfiyesi ve Hayatı*, *Belleten* (1947), XI, 42, s. 197-235; ayn. müell.: *Mübârizeddin Er-Tokuş ve Vakfiyesi* (*Belleten* 1947), XI, 43, s. 415-429; aynı müell.: *Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyesi* (*Belleten* 1948), XII, 45, s. 17-171; İbn Bibî: *el-Evâmîrü'l-Alâiyye fi'l-umûri'l-Alâiyye* (Önsöz ve fihristini hazırlayan: Adnan Sadık Erzi, Ankara 1956; ayn. eser, cild I (*II. Kılıç-Arslan'ın vefatından I. Alâüddin Keykubad'ın cülûsuna kadar*), yayınlayanlar: Necati Lugal-Adnan Sadık Erzi (Ankara 1957); Hasan b. Abdülmü'min el-Hoyî: *Günyetü'l-kâtib ve Münyetü't-tâlib, Rûsûmü'r-resûl ve Nücûmü'l-fezâil* (Yayınlayan: Adnan Sadık Erzi), Ankara 1958.

³ Bu hususta tafsîlât için bk. M. F. Köprülü, adıgeç. Makl.

malarda bulunmak için *Almanya*'ya gitmem dolayısıyla, tashihlerinin tam bir itina ile yapılamaması endişesiyle, sözkonusu yazımın baskısı birkaç sayı sonraya bırakılmış ve uzun bir bekleyişten sonra, nihayet 1961 yılında adigeçen dergide (Yeni Seri, I. cild 3, (18), Mart 1961, s. 388-418) "*Anadolu Selçuklularına Ait Bir Eser : Ravzatü'l-küttâb ve Hadikatü'l-elbâb*" adıyla yayınlanmıştır. Hattâ bu gecikme devresi içinde eserin, bizim çalışmalarımızın ancak bir kısmını kapsayan bilvesiyle bir tanıtılması da yapıldı⁴. Biz şimdi eser hakkında yayınladığımız makaledeki çalışmalarını en genel çizgileriyle özetleyelim :

Bu çalışmalarımızda önce Ebû Bekr'in yaşadığı devir, muhiti ve mesleği hakkında bilgiler verilmiş, ölüm tarihinin tesbitine çalışılmış (S. 388-389), daha sonra müellifin eserinin adının tesbiti, nasıl telif ettiği, kapsamı üzerinde durulmuş, ayrıca eserde geçen tarihî kayıtlar, o devirle ilgili diğer kaynak ve tetkiklerdeki bilgilerle karşılaştırılmış, münakaşalar yapılmış ve sonuçlara varılmıştır (S. 389-400). Bundan sonra eserin nüshaları hakkında bilgi verilmiş ve metin tesisi sırasında faydalanılan nüshaların tavsifleri yapılmıştır. Bu arada eserin *Paris* nüshasının özelliklerinden bahsedilmiş ve eser hakkındaki birtakım yanlış hükümler düzeltilmiştir (S. 400-402). Daha sonra ise, yayında izlediğimiz usûl hakkında bilgi verilmiştir (S. 402-403). Eser hakkında verdiğimiz bu bilgilerden sonra, eserin mukaddemesi ile birlikte müellifin hocası Bedrüddin Yahya'ya ait birkaç mektupla Cimri olayı dolayısıyla adını zikretmediği bir Büyüke (زرکی) yazılan mektup, Türkçe özetleriyle, metin halinde yayınlanmıştır. Böylece eserin tafsilâtlı bir tanıtılması 10 yıl gibi uzun bir zaman önce tarafımızdan yapılmış bulunmaktadır. Yine tarafımızdan, eserdeki Cimri olayı ile ilgili bir mektup *Belle-ten*'de ayrı bir araştırma konusu yapılmıştır⁵.

Eser hakkında gerek doğrudan doğruya, gerekse dolayısıyla yapılan çalışmaları tarih sırasına göre şöyle sıralıyabiliriz :

1 — M. Mes'ud Koman : *Şeyh Sadreddin Konevî Mescidi ve Şeyh Cüneyd*, Konya Dergisi (1940), sayı : 31, s. 1632. not : 1.

Burada merhum Kilisli Rifat tarafından eserin Rıza Paşa, Ayasofya, Es'ad Efendi Ktp. lerindeki nüshalarla Konya nüshası karşılaştırılarak tenkidli basımının hazırlandığı ifade edilmişse de şimdiye dek böyle bir yayın yapılmamıştır. Burada ayrıca Ebû Bekr'in, *Konya'da Sadırlar mahallesindeki mezarlık* içinde bulunan Türbede yatmakta olduğu ileri sürülmektedir⁶.

2 — M. Fuat Köprülü : *Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları* (*Belle-ten*, VII, 27), s. 415 vd.

3 — Ahmet Ateş : *H. VI-VII. Asırlarda Anadolu'da Farsça Eserler* (*Türkiyat Mecmuası*, VII-VIII), s. 112 vd. Burada eserin Ayasofya ve Üniversite Kitaplıkları nüshaları hakkında bilgi verilmiştir.

⁴ Bk. O. Turan : Türkiye Selçukular hakkında resmî vesikalar, s. 149-155.

⁵ *Cimri Olayı Hakkında Birkaç Not*, *Belle-ten* (1961), XXV, 97, s. 63-74.

⁶ Bu notu bana vermek lütfunda bulunan Sayın Prof. Dr. Adnan Erzi'ye teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

- 4 — Osman Turan : Adıgeçen eser, s. 149 v. d.
5 — Ali Sevim: Yukarıda adları geçen makaleler.

Eser üzerinde 10 yıl içinde çeşitli yönlerden yapılan çalışmaları belirttikten sonra şimdi Seyyid Yunusî'nin eseri tanıtmaya çalışmaları hakkında bilgi verelim:

Yayıncı, eseri şu bölüm ve kısımlar altında incelemiştir :

- 1 — Önsöz (Minûçehr Murtazavî tarafından) (h).
2 — İçindekiler ve kısaltmalar (h-yb).
3 — Yayıncının mukaddemesi (1-46): Farsçanın hâkimiyet sahası - Küçük-Asya ve Fars dili - Kitabın müellifi ve zamanı-Mesleği-Doğumu ve ikamet yeri-Müellifin diğer eserleri -Sözlük ve eski deyimler - İstifade edilen nüshalar.
4 — Yayın usulü (S. 45-46).
5 — Müellifin mukaddemesi (S. 1-6).
6 — Eserin metni (S. 7-147).
7 — Eserin müellif nüshasındaki metin dışında kalan mektup ve şiirler (S. 152-158).
8 — Notlar (S. 161-429).
9 — Fihristler: *Kur'an* âyetleri- Hadisler-Arapça şiirler-Arapça ata sözleri-Farsça şiirler- Farsça ata sözleri- Kişi adları- Yer adları.
10 — Mukaddeme ve notlardaki kaynaklar (S. 442-453).
11 — Ek Notlar (S. 454).
12 — Yanlış-Doğru cedveli.

Yayıncı mukaddemesinde, Fars dilinin hâkimiyet sahası hakkında genel bilgi verdikten sonra *Anadolu*'da Farsça şiir ve nesir halinde yazılan eserlerden bahsetmekte ve özellikle:

- 1 — İbn Bibî: *el-Evâmirü'l-Alâiyye fi'l-umûri'l-Alâiyye*,
2 — Mevlânâ Celâlüddin Rumî: *Fih-i Mafih*,
3 — Şeyh Necmüddin Râzî: *Mirdasü'l-ibâd*,
4 — Muhammed b. Gazi el-Malatyavi: *Ravzatü'l-ukûl*,
5 — Ebû Bekr b. ez-Zeki el-Konevî: *Ravzatü'l-küttâb ve Hadikatü'l-elbâb*
adlı eserleri sıralanmaktadır ⁷.

Seyyid Yunusî, müellifin hayatı ve eseri hakkında, eserin mukaddemesinde verilen bilgilerden başka hiç bir bilgi bulunmadığını ifade ettikten sonra *Keşfü'z-zünûn*'daki bu hususla ilgili bir kaydı da zikrediyor. Bu kayda göre, Ebû Bekr H. 794 (1391) yılında vefat etmiştir. Biz bu tarihin yanlış olduğunu yukarıda adı geçen makalemizde (S. 398) münakaşa ederek açıklamaya çalışmış ve H. 794 (ربع) tarihindeki *سبعائة و تسعين* nin, *سبائة* den muharref olabileceği fikrini savunmuşuk. Seyyid Yunusî de Ebû Bekr'in, H. 683 (1284) tarihinde Argun Han tarafından öldürülen Şemsüddin Muhammed Cüveynî'ye yazdığı bir kasidede ondan "Tanrı'nın rahmeti üzerine olsun" diye bahsetmesine dayanarak müellifin H. 683-690 yılları arasında vefat etmiş olabileceğini ifade etmek suretiyle, bizim daha önce ileri sürdüğümüz H. 694 tarihine yaklaşmış oluyor.

⁷ *Anadolu'da Farsça eserlerin mahiyeti hakkında bk. A. Ateş: adıgeç. Makl.*

Yukarıda adı geçen makalemizde belirttiğimiz gibi (S. 394, not: 31) Ebû Bekr, hayatta bulunan kimselere gönderdiği mektupları, sonradan bir araya getirip eserini hazırlarken (ki bunu bizzat müellif mukaddemesinde zikrediyor) bu mektuplarda bulunan *أدام الله دولته، أدام الله فضله* (Tanrı faziletini devam ettirsin, Tanrı devletini devam ettirsin) şeklindeki dua cümlelerini-eğer ilgili kişiler hayatta bulunmuyorlarsa- *أطاب الله ثراه، رحمه الله، مرحوم* (Rahmetli, Tanrı rahmet eylesin, Tanrı toprağını güzelleştirsin) gibi ölen kimseler hakkında yazılan dua cümleleri şeklinde değiştirmiştir. Meselâ müellifimiz, H. 675 tarihinde Cimri ayaklanması sırasında öldürülen Melikü's-sevâhil Bahaüddin'e hayatta iken gönderdiği mektupların müsveddelerini eser haline getirirken (H. 677), dua cümlelerini değiştirmiş ve *رحمه الله، امير مرحوم* (Rahmetli emîr, Tanrı rahmet eylesin) şeklinde yeniden dua cümleleri tertip etmiştir. Bu sonuç aynı şekilde Şemsüddin Cüveynî'ye de uygulanabilir. Böylece biz, eserde geçen ve diğer kaynaklarda adlarına rastlamadığımız bazı emîr veya diğer tarihi kişilerin yaşadıkları zamanı aşağı-yukarı tesbit edebiliyor ve bazan da aynı addaki başka kimselerden kolaylıkla ayırabiliyoruz.

Yayınlayıcı, gerek eserin mukaddemesinde, gerekse içindeki kayıtlara dayanarak müellifin tıp tahsili yaptığını ve ayrıca inşâ sanatının bütün inceliklerini öğrendiğini belirtmektedir ki, biz bütün bu hususları sözkonusu makalemizde (S. 388-390) daha önce ifadeye çalışmıştık. Bununla birlikte bu konuda, basılmakta olan *Ravzatü'l-küttâb*'ın "Giriş" kısmında daha geniş bilgiler tarafımızdan verilmiştir.

Seyyid Yunusî, yine eserin mukaddemesinde ve içinde verilen bilgilerle dayanarak müellifin Konya'da dünyaya geldiğini ve genellikle yine bu şehirde ikamet ettiğini, birçok kez de seyahatlere çıktığını, bu arada (*Afyon*) *Karahisar* ve *Kayseri*'de bulunduğunu ve nihayet ileri yaşlarda yine Konya'da ikamete devam ettiğini ifade etmektedir. Biz bu konu ile ilgili bilgileri genel olarak adı geçen makalemizde vermiştik (S. 396-398). Bununla birlikte daha tafsilatlı bilgiler hazırladığımız sözkonusu "Giriş" kısmında verilmiştir. Daha sonra yayınlayıcı, Ebû Bekr'in "hiç kimse tarafından bilinmeyen" diye ifade ettiği "*Reyhânetü'l-küttâb fî Resâilî'l-eshâb*" (Bu eserin mikrofilmli sayın Prof. Dr. Adnan Erzi'de bulunmaktadır) adlı eseriyle, *Ravza*'nın müellif nüshasının sonlarında ayrı bir kısımda bulunan (Biz bu kısmın kapsamından daha önceki yazımızda bahsetmiştik, s. 400-401) çeşitli kaside, gazel, mersiye ve kıt'alardan (Yayınlayıcı bunlardan bir kısmını eserin mukaddemesinde yayınlamıştır)⁸ bahsediyor ve *Reyhânetü'l-küttâb*'ı yakında yayınlıyacağını söylüyor; daha sonra da metin tesisi sırasında kullandığı nüshalar hakkında bilgi veriyor. Bu bilgiler şunlardan ibarettir:

Metin tesisi çalışmaları dört nüsha üzerinden yapılmıştır: 1-M. = Müellif nüshası, 2-N. = Tebriz nüshası, 3-A. = Ayasofya Kitaplığı nüshası, 4-D. = İstanbul Üniversite Kitaplığı nüshası.

⁸ Yayınlayıcı, eser metninin dışında bulunan bütün bu şiirleri, metnin sonuna aldığı aynı özellikteki diğer mektup ve şiirlerle birlikte yayınlarsa idi, müellifin de tertibine sadık kalmış olurdu.

Bu eserin gerek memleketimiz (özel kitaplıklar dahil), gerekse Avrupa memleketleri kitaplıklarında birçok nüshaları mevcuttur. Bu husustaki tafsilatlı bilgiler sözkonusu makalemizde (S. 400-402) bulunduğu gibi, basılmakta olan eserin "Giriş" kısmında da verilmiştir. Bununla birlikte burada eserin müellif nüshası ile, *Paris* Milli Kitaplığındaki bir mecmua içinde bulunan nüshası hakkında birkaç kısa bilgi verelim: Müellif nüshasından beni Sayın Prof. Dr. Adnan Erzi haberdar etmişti. Eserin adı ve telif tarihinin kesinlikle tesbit edilebildiği (H. 677 Ramazan sonları = 1278 Şubat başları) müellif nüshasının baş kısmındaki (la-b) yaprağı ile Seyyid Yunusi'nin de işaret ettiği gibi, eserin içinden bazı yapraklar kaybolmuştur. Bu nüsha, ilk kez 10 yıl önce tarafımızdan yayınlanan makale vasıtasıyla ilim âlemine tanıtılmıştı. Yayınlayıcı, dünyada tek müellif nüshası olan *Ankara İl-Halk Kitaplığındaki* bu nüshanın varlığını nasıl öğrendiğini açıklamamaktadır.

Eserin *Paris* nüshasına gelince⁹ bu nüsha, *Paris* Milli Kitaplığında bulunan bir münşeat mecmuası içinde *Harezmsah* Alâüddin Tekiş'in münşii Bahaüddin Muhammed b. Müeyyed-i Bağdadî'nin *et-Tevevül ile't-Teressül* adlı eseriyle bir arada bulunmaktadır. Burada eserin adı yanlış olarak *et-Teressül ile't-Tevevül* ve müellifinin adı da Bedrüddin Yahya er-Rumî olarak yazılmıştır. Münşeatın kapsamını tetkik etmeksizin yalnız bu kayda dayanarak Ahmed Behmenyâr ve Muhammed Kazvinî¹⁰ bu eseri *et-Teressül* olarak tanıtmışlar ve bu yanlışlık M. F. Köprülü'nün yukarıda adigeçen makalesine de böylece geçmiştir¹¹. Müellif nüshasıyla yaptığımız karşılaştırmalar sonunda bu nüshanın *Ravzatü'l-küttâb*'tan başka bir eser olmadığını adigeçen makalemizde (S. 401) ortaya çıkarmıştık. Bu nüshanın mukaddeme kısmındaki eserin adı *روضة الكتاب و حديقة الألباب* ile müellifin adının *المقرب بالصدر الزكي المتطبخ القنوي* bulunduğu kayıtların silinmiş olduğu açık ve kesin bir şekilde görülmektedir. Eserin gerçek niteliğini ortaya koyan bu önemli kayıtların silinmiş olması, *Ravzatü'l-küttâb*'ın bu nüshasının ilim âleminde yanlış tanınmasına neden teşkil etmiştir. Biz müellif nüshasını esas alarak hazırladığımız metnin notlarında bu nüshanın bütün özelliklerini göstermiş bulunuyoruz. Netice itibarıyla tarafımızdan ilim âlemine tanıtılan müellif nüshasının yardımıyla, eserin *Paris* nüshasının da varlığı yine ilk kez aynı makalemiz vasıtasıyla ilim âlemine bildirilmiştir.

Seyyid Yunusi'nin "Giriş" kısmında eser ve yayın çalışmaları hakkında verdiği bilgiler bilimsel bakımdan ne yazık ki pek tatmin edici değildir. Eserin nüshalarının tavsiflerinde bile bilimsel usullere riayet edilmedikten başka, eserde bulunan ve *Anadolu Selçukluları*'nın son devirlerinin çeşitli yönlerini aydınlatmaya yarayan önemli tarihî kayıtların tesbit ve değerlendirilmesi üzerinde de hiç durulmamıştır. Bütün bunlardan başka Seyyid Yunusi, Fars dil tarihi bakımından

⁹ Bu nüshanın fotokopisini bana hediye eden Prof. Dr. Adnan Erzi'ye teşekkürlerimi sunmalıyım.

¹⁰ Bahaüddin Muhammed b. Müeyyed-i Bağdadî: *et-Tevevül ile't-Teressül* (Yayınlayan: Ahmed Behmenyâr, önsöz: M. Kazvinî), Tehran 1315, s. kb.

¹¹ S. 413-416.

önem taşıyan “Anadolu Farsçasının taşıdığı özellikler” üzerinde dursaydı, zannımızca her halde daha faydalı bir hizmette bulunmuş olurdu.

Yayınlayıcının metin tesisi çalışmalarını dört nüsha üzerinden yaptığını yukarıda söylemiştik. Müellif nüshasını esas nüsha seçtikten sonra, bu nüshanın eksik kısımlarını yalnız *Tebriz* nüshasından tamamladığını (Neden öteki nüshalardan faydalanmadığını açıklamıyor) ifade ediyor¹². Bu hususta göze çarpan birkaç noktayı işaretleyelim:

1 — Eserin müellif nüshasındaki sonradan başka bir nüshadan yazılarak eklenen (la-b) yaprağı metinde gösterilmemiştir. Bu zuhûl, yayınlayıcının, müellif nüshasının mikrofili mi üzerinde çalışmasından ileri gelmiş olsa gerektir.

2 — Çeşitli tarihî kişilerin adlarında - hiç bir tahlil ve tenkide tâbi tutmadan - tasarruflar yapılmıştır. Şöyleki: Yayınlayıcı, *أمیر ظہیر الدین بن بغدادی کنکری* adındaki, *Zahîrüddin*'in babası olarak metinde gösterilen *بغدادی* adını *بغدی* şeklinde metne almıştır ki, henüz okunuşu kesin olarak tesbit edilmeyen bu adı biz Aksarayî'nin eserinde de görüyoruz¹³. Bu husustaki araştırmamız adigeçen makalemizde (S. 395) bulunmaktadır.

3 — Daha önceki çalışmamızda (Adigeç. Makl., s. 397) ünlü vezir *Sahib Fahrüddin Ali*'nin oğlu olduğunu kaydettiğimiz (*Afyon Karahisar* emri olan *Nusretüddin*'in kardeşi bulunan ve eserin muhtelif nüshalarında “emîr Şemsüddin Kayser” (*أمیر شمس الدین قیصر*) şeklinde kaydedilen bu isimdeki “emîr” unvanını yayınlayıcı metne almamış (S. 64), başta eserin müellif nüshası olmak üzere *Ayasofya*, *Paris* ve *İstanbul* Üniversitesi nüshalarında bulunmayan-*Tebriz* nüshasında mı var?— *Şemsüddin Kayser Beg* (*شمس الدین قیصر بك*) şeklini metne almıştır. *Beg* (*Bey*) unvanı *Büyük Selçuklu* ve öteki *Türk* devletlerinde genellikle Arapça “emîr”in karşılığı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu sonuç konuşma dilinin resmî dil üzerinde etki yaptığını göstermesi bakımından çok önemlidir ki, bu da *Büyük Selçuklu İmparatorluğu* devrinin ayırıcı özelliklerinden biri telâkki edilmektedir¹⁴. *Binaenaleyh* yayınlayıcı bu “*beg*” unvanını metne “emîr” unvanı yerine aldığının nedenini bize açıklasaydı daha isabetli olurdu.

4 — Metinde geçen âyet, hadîs, Arapça şiir ve atasözleri harekelenmemiştir. Esasen böyle yayınlarda hareke koymak genel olarak uyulması gereken hususlardır.

¹² Çeşitli yazma nüshaların, müellif nüshasına yakınlık derecelerinin tesbiti ve müellif nüshası olmadığı takdirde metin tesisine esas olacak nüshanın seçimi konusunda bk. A. Ateş: *Metin Tenkidi hakkında (Türkiyat Mecmuası 1942)*, VII-VIII, 253-267.

¹³ Aksarayî, s. 254.

¹⁴ Bu hususta bk. M. F. Köprülü: *İslâm Ansiklopedisi* “*Bey* (*Beg*)” maddesi.

5 - Yanlış okunan veya yanlış tercih edilen kelimeler

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
11	7	بكتابه	بكتابك
15	9	التي	التى
17	8	ام عمر	أم عمرو
17	Not : 5 deki ibarenin hangi nüshaya ait olduğu gösterilmemiştir.		
19	11	لغت	نعت
26	13	ذباب السيف	ذئاب السيف
28	14	رعتى	دعتى
32	1	دين و إيمان	الدين و الإيمان
32	6	بسببى	نسبى
32	13	لئن	و إن
33	12	مقارن	مفارق
34	2	رحمة الله	رحم الله
36	13	مرقع	مُرتقى
53	13	بأساء	بأساء
54	8 deki	ibarenin âyet olduğu fark edilmemiştir.	
58	14	دام	دامت
60	14	فلم تخل من رنق	فلم يخل من ريق
75	16	غرقاب	آعرفات (Rüzgâr anlamında)
77	3	درق	درت
139	14	بواردات لطيف ايزدى	انوار ذات لطيف ايزدى
139	17	ملازمان خدمت	ملازمت خدمت
140	Not : 10'da bulunan Arapça kıt'a M. nüshasında olmasına rağmen metne alınmamıştır. Halbuki yayıncı, M. nüshasını esas nüsha aldığını ifade ediyor.		
141	2	ايام	(لئام) ليام

S. 400'den sonra S. 495 başlıyor, 400. sahifenin devamı 2 yaprak sonra geliyor. Okuyucular bu baskı yanlışını da dikkat nazarına almalıdırlar.

6 - Gösterilmeyen nüsha farkları

Sahife	Satır	Yayınlanan Metin'de	M. A. veya D. de
13	10-11	پادشاهی را	(D.) : پادشاه
14	10-11	و حریفان موافق و قریبان مطابق	(D.) de yok
15	15	نصیب هرکس اگر هست در جهان چیزی مرا نصیب زیاران خویش هجرانست	(D.) de yok
25	9	دمد	(D.) de yok
30	10	مصروف	(D.) : بالنبی وآله والأخيار
30	13	عزیز	(D.) : قدیم
39	13	اوباش	(M.D.A.) : اوباش بی باک
40	9	مخلولان	(M.D.A.) : جملة مخلولان
56	9	اریاب	(M.D.A.) : اریاب حاجات
62	8	که	(D.) de yok
68	3	خصی	(D.A.) : شخصی
95	14	عز اسمه	(D.A) da yok
108	5	راه را	(D.A.) : راه
110	3	دست	(D.A.) da yok
114	15	هزیزان	(D.A.) da yok
122	9	وشاة	(D.A.) da yok
123	4	بخت	(D.) : جان

7 - Yayınlanan metindeki gibi olmalarına rağmen A. veya D.'ye atfen, farklı gösterilen kelimelerin sahife ve not numaraları.

<u>Sahife</u> <u>Nr.</u>	<u>Not</u> <u>Nr.</u>	<u>Sahife</u> <u>Nr.</u>	<u>Not</u> <u>Nr.</u>
13.....	9	64.....	5, 10
31.....	3	66.....	9
41.....	3, 7	88.....	5
43.....	1, 2, 11	104.....	11
44.....	2	114.....	1
45.....	1, 3, 4	115.....	11
46.....	6	116.....	1, 4, 7, 9
47.....	8, 10, 11	122.....	7
49.....	7, 10, 12	123.....	3, 4, 11
51.....	1	124.....	1, 4
53.....	7	127.....	1, 2, 3, 9
56.....	11	128.....	1, 6
57.....	3, 6, 7	129.....	3, 5, 6
60.....	10	132.....	9
61.....	9, 13	134.....	3, 5, 6
63.....	2	137.....	3

8 - Arapça metinde genel olarak göze çarpan imlâ yanlışları¹⁵

<u>Yanlış</u>	<u>Doğru</u>	<u>Yanlış</u>	<u>Doğru</u>
بانه.....	بأنه.....	كاننى.....	كاننى.....
الان.....	الآن.....	ياس.....	ياس.....
بنباه.....	بنبأ.....	ياس.....	ياس.....
المشاؤن.....	المشاؤون.....	ترات.....	ترات.....
الفوايد.....	الفوائد.....	ناؤا.....	ناؤوا.....
شىء.....	شىء.....	صبى.....	صبأ.....
مرئأ.....	مرئأ.....		

¹⁵ Bunlar, ancak yanlışların bir kısmını teşkil etmektedir. Yayınlayıcı, bu tip pek çok yanlışlar yapmıştır. Biz bunların hepsini buraya almayı gereksiz saymaktayız.

Seyyid Yunusî, eserin metnini tesis ettikten sonra tafsilâtı bir "Notlar ve Açıklamalar" kısmı hazırlamıştır. Öyle ki bu kısmın, eserin metin kısmından daha fazla olduğu görülüyor (Metin 158, notlar 271 sahife). Bu kısımda yayıncı, metinde geçen kişi ve yer adları ile, âyet, hadîs, birtakım Arapça ve Farsça şiir ve atasözleri hakkında çeşitli kaynaklardan istifade ederek bilgiler vermiştir. Edebî konular hakkında verdiği tafsilât yanında tarihî konular hakkındaki bilgilerin eksik ve yetersizliği, hattâ bazan yanlış oluşları zaman zaman göze çarpmaktadır. Meselâ *Selçuklu* veziri Fahrüddin Ali'nin oğlu emîr Nusretüddin Hasan'ın Maraş meliki emîr Nusretüddin Hasan b. Sinanüddin İbrahim Kaymaz olduğu ifade ediliyor (S. 315) ki, bu, tamamen yanlış bir sonuçtur. Ebû Bekr b. ez-Zeki'nin, kendisine 7 tane mektup gönderdiği bu emîrin, kaynaklarda geçen diğer bir kardeşi de emîr Tacüddin Hüseyin'dir. Fahrüddin Ali'nin, emîr Şucaüddin Günek ve emîr Şemsüddin Kayser adlı iki oğlunun daha bulunduğu ilk kez Ebû Bekr'in kayıtlarından ortaya çıkmaktadır. IV. Rüküddin Kılıç-Arslan'ın yalnız başına *Selçuklu* tahtında bulunduğu zaman (1261) Uç emirliklerine atanan her iki kardeş Tacüddin Hüseyin ve Nusretüddin Hasan, Cimri tâifesine karşı *Akşehir* yörelerinde çarpışırken öldürülmüşlerdir (1277)¹⁶. Halbuki yayıncının zikrettiği Nusretüddin Hasan, *Develi* Subaşı olup 1254 tarihinde *Ahmed - Hisar* düzlüğünde (*Kırşehir - Kayseri* arasında) yapılan savaşta, II. İzzüddin Keykâvus'un galibiyeti üzerine, öldürülmüştür (Bk. İbn Bîbî (*Mufassal*, tıpkıbasım, s. 610 vd.; Bu savaşın tafsilâtı hakkında bk. Nejat Kaymaz: *Pervane Mutnüddin Süleyman* "D. T. C. Fakültesi yayını", S. 56-57).

Yayıncı, IV. Rüküddin'in ikinci kez *Konya* tahtına oturduğu zaman *Melikü's-sevâhil* bulunan ve müellifimizin 8 mektup gönderdiği emîr Bahaüddin hakkında çok az ve kifâyetsiz bilgiler vermiştir (S. 280)¹⁷. Yine bundan başka emîr Bahaüddin ile aynı devirde *melikü's-sevâhillik* yapmış olan Hoca Yunus'un da kimliği yayıncı tarafından bilinmemektedir¹⁸.

Tetkik edildiği zaman büyük bir emek ürünü olduğu görülen ve bu emeğe lâyık bir şekilde güzel basılan *Ravzatü'l-küttâb ve Hadikatü'l-elbâb*'ın yayıncısı Mîr Vedûd Seyyid Yunusî'yi bu çalışmasından dolayı tebrik ederiz. Yalnız kendisinin, eserde geçen edebiyat konuları üzerinde verdiği tamamlayıcı bilgiler yanında önemli tarihî kayıtları da değerlendireydi, hazırladığı eser daha mükemmel bir hale gelmiş olurdu. Seyyid Yunusî'nin genel olarak yukarıdan beri işaret ettiğimiz bütün eksiklikleri, tarafımızdan basılmakta olan *Ravzatü'l-küttâb*'ın "Giriş" kısmında tafsilâtle tamamlanacaktır.

ALİ SEVİM

¹⁶ Bu hususta bk. O. Turan: adıgeç. eser, s. 152-154; Ali Sevim: Adıgeç. Makl., s. 397-398.

¹⁷ Bu hususta basılmakta olan *Ravzatü'l-küttâb*'ın "Giriş" kısmında daha geniş bilgi verilmiştir. Şimdilik bk. A. Sevim: Adıgeç. Makl., s. 391-392.

Yayıncı, emîr Bahaüddin'in, Cimri (Seyyid Yunusî bu adı daima harekeli olarak Cümri (جمري) yazmaktadır) olayında H. 676 yılında öldürüldüğünü kaydediyor. Hattı zatında bu olayın H. 675 yılında vuku bulduğu kesinlikle tesbit edilmiştir (Bk. Osman Ferit Sağlam: *Şimdiye kadar görülmemiş Cimri sikkesi, Belleten* (1945), IX, 35, s. 299-303); Bu olay hakkında genel bilgi için bk. A. Sevim: *Cimri Olayı Hakkında Birkaç Not*, s. 63-74).

¹⁸ Bu hususta bk. A. Sevim: Adıgeç. Makl., s. 391-392.